

Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων

Οι δασικές πυρκαγιές στον γεωργικό χώρο και η πρόληψή τους

Το 20% περίπου των δασικών πυρκαγιών στην Ελλάδα, τόσοι όσον αφορά στον αριθμό όσο και στην καμένη έκταση, προέρχονται από δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στον αγροτικό χώρο (κάψιμο καλαμιών και βοσκοτόπων, κάψιμο κλαδιών και απορριμμάτων, άλλες εργασίες υπαίθρου, κ.λπ.).

Εξαιτίας των πυρκαγιών, ο αγροτικός τομέας πληρώνει βαρύ τίμημα μέσω της απώλειας σημαντικών εκτάσεων με καλλιέργειες (σιτηρών, αμπελώνων, ελαιώνων κ.λπ.) που κατά μέσο όρο φτάνουν τα 95.000 στρ., ετησίως. Επιπλέον δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι πυρκαγιές αυτές ξεφεύγουν και καταστρέφουν διάφορα αγροτικά εργαλεία και υποδομές (καλύβες, αποθήκες, στάβλους, ποιμνιοστάσια, κλπ.), αποδεκατίζουν κοπάδια ζώων και ακόμη θέτουν σε κίνδυνο κατοικίες. Ακόμη, κάθε χρόνο καταγράφονται θάνατοι αγροτών, ιδίως μεγάλης ηλικίας, που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια της προσπάθειας χρήσης της φωτιάς για τις αγροτικές τους εργασίες.

Το ετήσιο κόστος για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών ανέρχεται σε πολλές δεκάδες εκατομμύρια ευρώ και οι πυρκαγιές που ξεκινούν στον αγροτικό χώρο συμβάλλουν σημαντικά σε αυτό. Η κατάσταση αυτή είναι προφανώς παράλογη. Ο αγροτικός κόσμος μπορεί και πρέπει να συμβάλλει ουσιαστικά στην πρόληψη και καταπολέμηση των πυρκαγιών τόσο για το προσωπικό του όφελος όσο και για το κοινωνικό καλό.

Πως ξεκινούν οι πυρκαγιές στο γεωργικό χώρο;

Οι παράγοντες που οδηγούν στο ξεκίνημα μιας πυρκαγι-
άς είναι η άγνοια του κινδύνου, οι λανθασμένες αντιλήψε-
ις για τη χρήση του πυρός και η αμέλεια για τη λήψη προ-
ληπτικών μέτρων. Πίσω από αυτά κρύβεται η αδιαφορία
για την ασφάλεια τη δική μας και των συνανθρώπων μας
και για την καλή κατάσταση του περιβάλλοντος στο οποίο
ζούμε. Τα πιθανά αίτια είναι πάρα πολλά, άλλα συνδεδε-
μένα αποκλειστικά με αγροτικές εργασίες και άλλα με τη
γενικότερη παρουσία και εργασία στην ύπαιθρο, και περι-
λαμβάνουν:

- Πυρκαγιές που ξεκινούν από κτηνοτρόφους με στόχο
την καύση της υπάρχουσας βλάστησης για να παραχθεί
νέα, κυρίως ποώδης βλάστηση, για να βοσκήσουν τα
κοπάδια τους.
- Πυρκαγιές για καύση καλαμιάς (π.χ. σε σιτοχώραφα).
- Πυρκαγιές για καύση υπολειμμάτων αγροτικών εργασι-
ών όπως κλάδευση, καθαρισμός αγριόχορτων, κλπ. που
ξεφεύγουν και εξαπλώνονται στη γύρω γεωργική ή δα-
σική βλάστηση.
- Πυρκαγιές προξενούμενες από αγροτικά μηχανήματα
όπως θεριζοαλωνιστικές μηχανές που προξενούν σπιν-
θήρες (π.χ. από την εξάτμιση, από κτύπημα μεταλλικών
μερών σε βράχους, από ελλιπή συντήρηση και καθαρι-
σμό κλπ.).
- Πυρκαγιές προξενούμενες από μελισσοκόμους, από
απροσεξίες κατά το κάπνισμα των μελισσών.
- Πυρκαγιές από χρήση διάφορων μηχανημάτων όπως
αλυσοπρίονα, δισκοπρίονα, ηλεκτροσυγκολλήσεις, κλπ.,
είτε από σπινθήρες που προξενούν κατά τη χρήση τους
είτε κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού με καύσιμα
ενώ είναι ακόμη ζεστά.
- Πυρκαγιές από αναμμένα τσιγάρα και σπίρτα.
- Πυρκαγιές από επαφή ξερών χόρτων με καταλύτες και
εξατμίσεις αυτοκινήτων ή από αυτοκινητιστικά ατυχή-
ματα.

Οι πυρκαγιές από αμέλεια στις τρεις τελευταίες κατηγο-
ρίες συμβαίνουν κυρίως όταν υπάρχει αυξημένος κίνδυνος
πυρκαγιάς οπότε και εύκολα γίνονται πολύ καταστροφι-
κές.

Τι πρέπει να κάνουμε;

Κάψιμο αγρών και βοσκοτόπων μέσα ή κοντά (απόσταση 300 μέτρα) σε δάση ή δασικές εκτάσεις:

- Τηρούμε τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής και αποφεύγουμε το κάψιμο καλαμιάς στο χωράφι. Προτιμούμε άλλες μεθόδους όπως βόσκηση της καλαμιάς, ενσωμάτωση στο έδαφος, κοπή και θρυμματισμός για κάλυψη του εδάφους.
- Δεν καίμε την καλαμιά ή άλλα υπολείμματα καλλιεργειών στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, στις επικλινείς εκτάσεις (κλίση μεγαλύτερη από 10%), στις περιοχές με οργανικά εδάφη (οργανική ουσία μεγαλύτερη από 4%) και σε ακτίνα 500 μέτρων γύρω από δάση.
- Αν όμως πρέπει να γίνει καύση, ζητάμε άδεια από την Πυροσβεστική Υπηρεσία (Π.Υ.) και την ενημερώνουμε όταν πρόκειται να κάψουμε.

- Κάνουμε καύση μόνο εκτός της αντιπυρικής περιόδου (1^η Μαΐου έως 31^η Οκτωβρίου).
- Δημιουργούμε ζώνη πλάτους 10μ. με άροση όταν η έκταση που θα καεί απέχει λιγότερο από 300μ. από δάση ή δασικές εκτάσεις. Αν απέχει περισσότερο διαμορφώνουμε ζώνη πλάτους τουλάχιστον 2 φορές όσο το αναμενόμενο μήκος φλόγας και όχι λιγότερο των 3μ.
- Όταν η έκταση που θα καεί είναι μεγάλη, τότε την «τεμαχίζουμε» σε μικρότερες περιοχές με άροση ή άλλα μηχανικά μέσα.
- Φροντίζουμε να διαβρέχεται η ζώνη προς την πλευρά του δάσους ή της δασικής έκτασης όταν απέχει 300μ. από την υπό καύση περιοχή και 50μ. από δενδροκαλλιέργεια.

- Φροντίζουμε να υπάρχουν στην περιοχή που διενεργείται η καύση υδροφόρες, τρακτέρ και φτυάρια καθώς και 2 τουλάχιστον άνθρωποι που θα εποπτεύουν το χώρο, για την αντιμετώπιση τυχόν επέκτασης της φωτιάς και οι οποίοι να είναι ικανοί να αντιδράσουν.
- Ειδικά για τις επικίνδυνες περιοχές (ΠΔ 575/80) ζητάμε από την Π.Υ. να μας ενημερώσει για τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουμε (π.χ. μελέτη, γνωμάτευση γεωπόνου για αναγκαιότητα καύσης, κ.λπ.).
- Απομακρύνουμε τα προς καύση υλικά από στύλους της ΔΕΗ, του ΟΤΕ, από εγκαταστάσεις φυσικού αερίου, πετρελαίου κ.λπ.. Λαμβάνουμε μέτρα ώστε να μην καεί η παρόδια βλάστηση, όπως συμβαίνει συχνά.
- Φροντίζουμε να έχουμε καλή και πρόσφατη μετεωρολογική πρόγνωση για την περιοχή μας. Συγκεκριμένα, δεν καίμε εάν προβλέπονται άνεμοι έντασης μεγαλύτερης των 3 Μποφόρ. Επίσης, δεν καίμε με πλήρη νηνεμία και όταν από παρατηρήσεις μας βλέπουμε ότι υπάρχει αναστροφή στην ατμόσφαιρα που εγκλωβίζει τον καπνό κοντά στο έδαφος γιατί αυτό μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ορατότητας σε δρόμους και, το κυριότερο, προβλήματα υγείας σε εμάς και τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής που θα αναγκαστούν να εισπνεύσουν αυτόν το καπνό.
- Λαμβάνουμε υπόψη την κατεύθυνση του ανέμου. Ελέγχουμε το μήκος της φλόγας ώστε να είναι μικρότερη από 1 περίπου μέτρο, καίγοντας από δρόμο ή από τη ζώνη ασφαλείας που ετοιμάσαμε, αντίθετα από τη φορά του ανέμου. Αν έχουμε κάψει αρχικά πλάτος ζώνης τουλάχιστον 50μ. με αυτό τον τρόπο, μετά μπορούμε να κάψουμε με τη βοήθεια του ανέμου ώστε η φωτιά να κινηθεί πιο γρήγορα και να συναντήσει την καμένη ζώνη όπου και θα σταματήσει.
- Όταν θέλουμε να κάψουμε υπολείμματα κλαδεύσεων που είναι γενικά συγκεντρωμένα σε σωρούς, πάντοτε εκτός της αντιπυρικής περιόδου, πρέπει να φροντίζουμε να υπάρχει γύρω από αυτούς μία ζώνη αποψιλωμένη από κάθε ξερή βλάστηση και ιδίως ξερά χόρτα ή φύλλα. Το πλάτος της ζώνης εξαρτάται από το μέγεθος των σωρών και την κατάσταση των γύρω χόρτων αλλά δεν πρέπει να είναι μικρότερο από τα 3μ. Ο άνεμος δεν πρέπει να ξεπερνάει τα 3 Μποφόρ. Εάν τα γύρω χόρτα είναι πράσινα, η πιθανότητα να ξεφύγουν καύτρες που θα μεταδώσουν την πυρκαγιά εκεί που θα προσγειωθούν

μειώνεται σημαντικά. Κατά την καύση των υπολειμμάτων αυτών πρέπει να υπάρχει επαρκές νερό, όπως και κατά την καύση καλαμιάς, για εξασφάλιση από μετάδοση πυρκαγιάς αλλά και για να σβηστούν στο τέλος τα αποκαΐδια.

- Σε κάθε περίπτωση, δεν θεωρούμε ότι ολοκληρώθηκε η προσπάθεια και δεν αποχωρούμε αν δεν εξασφαλίσουμε ότι η φωτιά έχει σβήσει πλήρως.

Γεωργοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις:

Αποφεύγουμε να ανάβουμε φωτιά κατά τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου στις κτιριακές μας εγκαταστάσεις. Αν όμως είναι απαραίτητο τότε:

- Τοποθετούμε στις καπνοδόχους ειδικές συσκευές για να μην φεύγουν σπινθήρες.
- Καθαρίζουμε τις καπνοδόχους.
- Σβήνουμε τη φωτιά στο τέλος της χρήσης.
- Φροντίζουμε να υπάρχει άμεσα διαθέσιμο νερό για πυρόσβεση.
- Διατηρούμε το χώρο γύρω από τη φωτιά καθαρό.

Καθαρισμένος αμπελώνας και ελαιώνας που δεν καταστράφηκαν από το πέραςμα πυρκαγιάς.

Καθαρισμοί χόρτων στις δενδρώδεις καλλιέργειες:

Ο καθαρισμός των χόρτων σε ελαιώνες, άλλες δενδρώδεις καλλιέργειες και αμπελώνες είναι ένα από τα σημαντικότερα μέτρα πρόληψης. Εξασφαλίζει πρώτα από όλα την περιουσία μας από καταστροφή σε περίπτωση πυρκαγιάς, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί μεγάλο βοήθημα για τους πυροσβέστες στην προσπάθεια ελέγχου μια πυρκαγιάς καθώς κάνει την καθαρισμένη περιοχή να λειτουργεί σαν αντιπυρική ζώνη. Η κοπή των χόρτων πρέπει να γίνεται

μόλις ολοκληρωθεί η ανάπτυξή τους, στην αρχή του θέρους, και να συνοδεύεται από απομάκρυνσή τους ή παράχωμά τους στο έδαφος.

Αμπελώνας που επειδή δεν απομακρύνθηκαν τα χόρτα μπορεί να καεί σε ελάχιστα λεπτά.

Χάρη στην απουσία των χόρτων, αυτός ο αμπελώνας διασώθηκε όταν πέρασε η πυρκαγιά.

Αναγγελία πυρκαγιάς

Αν για οποιοδήποτε λόγο μια γεωργική φωτιά ξεφύγει από το έλεγχο και ξεκινάει ανεξέλεγκτη πορεία, είτε είναι στην ευθύνη ενός γεωργού ή κτηνοτρόφου είτε προέρχεται από αμέλεια κάποιου άλλου, πρέπει αμέσως να ειδοποιηθεί η Πυροσβεστική Υπηρεσία στον αριθμό 199, ή/και η Δασική Υπηρεσία στον αριθμό 1591, πριν ξεκινήσει από τον ίδιο προσπάθεια για έλεγχο της φωτιάς. Η έγκαιρη κινητοποίηση μειώνει δραστικά τις πιθανότητες για εξέλιξή της σε ανεξέλεγκτη πυρκαγιά.

Έργο: «Συμβολή στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών με τη μεθοδολογία INCA»

- **ΥΠΕΝ– Πράσινο Ταμείο**
Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης & Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος
- **ΕΛΓΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» - Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων**
Τέρμα Αλκμάνος, 11528, Αθήνα
Ιστότοπος: <http://www.fria.gr/>
Συντάκτες: Δρ. Γαβριήλ Ξανθόπουλος, Δρ. Νικόλαος Προύτσος
Τηλ. +30-210-7793142, email: gxnrct@fria.gr